INDEKSI OBUJMA USLUŽNIH DJELATNOSTI

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Indeksi obujma prometa uslužnih djelatnosti objavljuju se od 2023. mjesečno na diseminacijskim stranicama Državnog zavoda za statistiku https://podaci.dzs.hr/ u STS bazi podataka (bazi kratkoročnih poslovnih statistika).

Vremenske serije indeksa obujma uslužnih djelatnosti od 2010., bazna godina 2021. = 100, godišnje i mjesečne stope promjena, objavljuju se na diseminacijskim stranicama Državnog zavoda za statistiku u STS bazi podataka (bazi kratkoročnih poslovnih statistika) u području Uslužne djelatnosti pod naslovom Indeksi obujma prometa uslužnih djelatnosti − mjesečni podaci. Tablice u bazama podataka objavljene su sa starom baznom godinom (2015. = 100) i ubuduće se više neće ažurirati.

Precizni datumi objavljivanja navedeni su u Kalendaru objavljivanja statističkih podataka, koji se nalazi na internetskim stranicama Državnog zavoda za statistiku https://podaci.dzs.hr/hr/.

Mjesečni indeksi na bazi 2021., kalendarski prilagođeni, sezonski i kalendarski prilagođeni i neprilagođeni, redovito se mjesečno dostavljaju Eurostatu i dostupni su na Eurostatovim internetskim stranicama http//ec.europa.eu/eurostat, s pokazateljima svih država članica EU-a s kojima su usporedivi.

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za ovaj indikator prikupljaju se iz već postojećih istraživanja Državnog zavoda za statistiku. Podloga za izračun indeksa obujma uslužnih djelatnosti jest nominalni promet koji se dobiva iz redovitog istraživanja Mjesečni izvještaj prometa uslužnih djelatnosti (obrazac USL-M).

Deflatori koji se koriste za izračun indeksa su sljedeći:

- indeksi potrošačkih cijena
- indeksi cijena uslužnih djelatnosti pružatelja usluga
- indeksi prosječnih bruto plaća
- indeksi proizvođačkih cijena u industriji
- indeksi cijena u poljoprivredi
- fizički pokazatelji – prijevoz roba

Metodologija za istraživanje temelji se na Uredbi (EU) 2019/2152 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2019. o europskim poslovnim statistikama i stavljanju izvan snage deset pravnih akata u području poslovnih statistika te na Provedbenoj uredbi Komisije (EU) 2020/1197 od 30. srpnja 2020. o utvrđivanju tehničkih specifikacija i modaliteta u skladu s Uredbom (EU) 2019/2152 Europskog parlamenta i Vijeća o europskim poslovnim statistikama i stavljanju izvan snage deset pravnih akata u području poslovnih statistika. Istraživanje se provodi na temelju Zakona o službenoj statistici (NN, br. 25/20., 155/23., 124/25. – ispr. i 69/26.).

Osnovna svrha indikatora jest mjerenje dinamike kretanja realnog prometa u uslužnim djelatnostima.

Obuhvat i usporedivost

Indeks obujma prometa uslužnih djelatnosti objavljuje se na sljedećim razinama NKD-a 2007:

Šifra NKD 2007.	Naziv
GTN	Ukupno uslužne djelatnosti
HTNXK	Uslužne djelatnosti bez trgovine i financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla (osim odjeljka 47)
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića
J	Informacije i komunikacije
L	Poslovanje nekretninama
M_STS	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (osim skupine 70.1 i odjeljaka 72 i 75)
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
G45	Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikla
G46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
H49	Kopneni prijevoz i cjevovodni transport
H50	Vodeni prijevoz
H51	Zračni prijevoz
H52	Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu
H53	Poštanske i kurirske djelatnosti
I55	Smještaj
I56	Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića
J58	Izdavačke djelatnosti
J59	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa
J60	Emitiranje programa
J61	Telekomunikacije
J62	Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima
J63	Informacijske uslužne djelatnosti
L68	Poslovanje nekretninama
M69	Pravne i računovodstvene djelatnosti
M702	Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem
M71	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo; tehničko ispitivanje i analiza
M73	Promidžba (reklama i propaganda) i istraživanje tržišta

M74	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
N77	Djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing)
N78	Djelatnosti zapošljavanja
N79	Putničke agencije, organizatori putovanja (turoperatori) i ostale rezervacijske usluge te djelatnosti povezane s njima
N80	Zaštitne i istražne djelatnosti
N81	Usluge vezane s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja krajolika
N82	Uredske administrativne i pomoćne djelatnosti te ostale poslovne pomoćne djelatnosti

U istraživanju će se do 31. prosinca 2027. primjenjivati Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007. u skladu s prijelaznom odredbom iz članka 6. Odluke o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2025. – NKD 2025. (NN, br. 47/24.): "Za statističke i analitičke potrebe službene statistike Republike Hrvatske u prijelaznom razdoblju do 31. prosinca 2027. istodobno će se koristiti i Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007. (NN, br. 58/07. i 72/07. – ispravak)" te Uredbom (EU) 2019/2152 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2019. o europskim poslovnim statistikama i stavljanju izvan snage deset pravnih akata u području poslovnih statistika.

Metoda sezonske i kalendarske prilagodbe

U procesu sezonske prilagodbe koristi se programski paket JDemetra+ te metoda X13-ARIMA. Tim se procesom statističkim modelima i procedurama identificiraju te procjenjuju sezonski i kalendarski učinci u vremenskim serijama.

Postoji nekoliko uzroka revizije prethodno objavljenih sezonski i kalendarski prilagođenih indeksa. Najčešći uzrok jest promjena u procijenjenim parametrima postojećih statističkih modela pri novim procjenama zbog novih opažanja. Ostali uzroci jesu promjene u izvornim podacima ili u primijenjenim statističkim modelima.

Kalendarski učinci imaju znatan utjecaj na kretanje vremenskih serija, a najčešći su učinak pomičnih blagdana, učinak prijestupne godine i učinak radnih dana.

Sezonski i kalendarski prilagođeni indeksi

Sezonski i kalendarski prilagođeni indeksi podrazumijevaju da su izvorni indeksi prilagođeni za sezonske i kalendarske učinke. Tako prilagođeni indeksi i pripadajuće stope promjene u dva uzastopna opažanja koriste se za usporedbu podataka s podacima iz prethodnog mjeseca.

Kalendarski prilagođeni indeksi

Kalendarski prilagođeni indeksi podrazumijevaju da su izvorni indeksi prilagođeni samo za kalendarske učinke. Tako prilagođeni indeksi i pripadajuće međugodišnje stope promjene koriste se za usporedbu podataka s podacima iz istog mjeseca prethodne godine.

Izvorni, neprilagođeni indeksi

Ovaj pojam podrazumijeva da indeksi nisu prilagođeni ni za sezonu ni za kalendarske dane.

Indeksi su iskazani u realnom izrazu, tj. iz njih je isključen utjecaj promjene cijena.

Definicije

Indeks obujma prometa uslužnih djelatnosti (ISP) prikazuje mjesečne promjene cjenovno prilagođene proizvodnje uslužnih djelatnosti. Izračunava se deflacioniranjem mjesečnih nominalnih podataka o prometu s pripadajućim deflatorom (indeksom cijena). Promet (poslovni prihod) jest vrijednost svih prodanih roba i obavljenih usluga na tržištu u promatranom razdoblju bez obzira na to jesu li naplaćene ili nisu. Iz prometa je isključen porez na dodanu vrijednost.

Izračun indeksa

Indeks obujma prometa uslužnih djelatnosti dobiva se deflacioniranjem nominalnog prometa uslužnih djelatnosti na mikrorazini koristeći različite indekse cijena. Prvo se računaju godišnji indeksi na elementarnoj razini skupine ili razreda NKD-a 2007.

U slučaju kada se koriste fizički pokazatelji umjesto indeksa cijena, ne radi se deflacioniranje nego se ti indeksi izravno koriste.

Za agregiranje na više razine NKD-a (grupe, odjeljci, područja) izračunava se Laspeyresov tip indeksa koristeći težine (varijabla dodana vrijednost) iz strukturno poslovnih statistika. Težine se ažuriraju svake godine, a odnose se na razdoblje t-2.

Zatim se izračunavaju indeksi na baznu godinu koji se dalje koriste za sezonske i kalendarske prilagodbe.

Revidiranje podataka

S obzirom da je najveći broj deflatora koji su najbolji izvor za deflacioniranje dostupna na tromjesečnoj razini, potrebna je revizija prethodno objavljenih podataka koji su bili izračunani korištenjem pomoćnih mjesečnih deflatora.

Kratice

EU	Europska unija
EZ	Europska zajednica
Eurostat	Statistički ured Europske unije
NKD 2007.	Nacionalna klasifikacija djelatnosti, verzija 2007.
NN	Narodne novine